

СТАНОВИЩЕ

от проф. дфн Александър Л. Гънгов

за дисертацията КАТАСТРОФИЧНИ ВЪОБРАЖЕНИЯ И РЕВОЛЮЦИОННА ЕСТЕТИКА: ПОСЛЕДСТВИЯТА ОТ СИТУАЦИОНИЗМА В СЪВРЕМЕННОТО ПОЛИТИЧЕСКО ИЗКУСТВО на Наталия Атанасова

Дисертацията на Наталия Атанасова се състои от общо 346 страници (които се доближават до БДС), 188 цитирани източника, главно на английски език, и няколко приложения. Структурата е разделена на анотация, увод, три глави, изводи и заключение, ограничения и приноси на дисертационния труд, библиография и приложения. Дисертантката е отчислена с право на защита в докторантската програма по философия с преподаване на английски език, като отговаря на всички законови изисквания за допускане до защита, включително на минималните национални изисквания.

Темата на дисертацията е подбрана така, че да предразполага за философско изследване. Нейният философски потенциал е разгърнат умело и успешно от дисертантката в хода на изложението на текста. Структурата на дисертацията, започвайки със съвременната значимост на тезите на Ситуационисткия интернационал, преминавайки към историята и концепцията на това художествено течение, и завършвайки с емпирични приложения и влияния, съдейства за пълното изявяване на философското съдържание. Стилът на изложението е последователен, без накъсване на мисълта, с уместно поставяне на ударения на най-съществените места. Наталия Атанасова е подбрала темата на своята разработка напълно реалистично—нейното образование включва както философия, така и история и теория на

изобразителното изкуство и културата—което ѝ позволява отлично да се справи с поставената задача.

Смятам методологията, следвана в дисертацията, напълно подходяща за предприетото начинание. Основните философски автори са представени напълно адекватно, културологичният анализ и историческите позовавания са извършени коректно, интердисциплинарният подход е уместен и продуктивен, концептуалната рамка е изяснена с вещина. Поместването на ситуационистката естетика отвъд идеологията—разбрана като „фалшиво съзнание“—е убедително, а приведените емпирични примери добре илюстрират интерпретацията на обсъжданите възгледи и допринасят за доизясняването както на отделните твърдения, така и на цялостната цел на изследването.

Основният подход на ситуационистите—създаването на катастрофични въображаеми образи—е изяснен подробно като начин за заемане на перспектива спрямо света, различна от тази на статуквото, позволяваща да се предприемат действия за хуманизиране на обществото. Неотделим от понятието за „катастрофични въображаеми образи“ е терминът „революционна естетика“. Съчетаното и взаимно допълващо се използване на двете понятия позволява да се представи обстойно движението на ситуационизма. Показано е как подобен подход би трябвало да доведе до разкъсване на затворения и самоцелен кръг на стоково-парични отношения с тенденция за безкрайно натрупване на печалба, които определят не само икономическото капиталистическото общество, но и културно, а дори се формират и в сферата на личния живот.

Дисертантката е уловила двойна диалектика в концепцията на ситуационистите: от една страна, материалистическата диалектика, според която определяща роля играе икономическата база, от която зависи обществената настройка, а в конкретната ситуация, собствеността върху средствата за производство определя изкуството, културата и политическото устройство. От друга страна, се използва идеалистическа диалектика, според която надстройката, т.е. изкуството, е призвана да промени базата или чрез промяна на собствеността върху средствата за производство, или просто като изведе социалния, културния и личния живот извън доминацията на базата.

Двойната диалектика се осъществява чрез кайротични действия, извършвани в най-благоприятния момент за въвеждане на катастрофични въображаеми образи чрез техниките на *détournement*, *dérive* и ситуационистки единен урбанизъм. Тук се проявява още един диалектически елемент, свързан с момента на настоящето—действието се изисква да се извърши сега, а не когато назреят промените в икономическата база, както е при Маркс. Но от друга страна, конструирането на ситуация несъмнено предполага бъдещ момент, който диалектически си взаимодейства с настоящия. Освен това, в работата е подчертана и спекулативен тип Хегелова диалектика: радикалните промени в изкуството и културата не се затварят в рамките на общественото съзнание, а се снемат в социалния и личностния живот. Този вид снемане е красноречиво илюстриран с инсталацията-убежище за имигранти, създадена в Кале от анонимния художник Банкси.

Наталия Атанасова отделя специално внимание на съпротивата, която ситуационистите оказват на коварната тактика, прилагана от всяка власт, а именно, кооптирането на всяка съпротива и използването ѝ за укрепването на

самата власт и на цялостната система на подчинение. Дисертантката нееднократно споменава за избягването на всяко институционализирането от страна на Ситуационисткия интернационал, което би могло да ги превърне в стожер на статуквото, срещу което те всъщност се обявяват. Нещо повече, оказва се, че те достигат до крайни твърдения като „ситуационистите не са ситуационисти“, което привидно е противоречиво и дори абсурдно. Но в действителност е издържано в логиката на Хегеловото „конкретно твърдение“, според което „а е а, но същевременно а е и не-а“. Конкретното твърдение позволява да се избегне всяка едностранчивост и закостенялост, включително евентуалната едностранчивост на ситуационистката естетика и практическото ѝ изпълнение.

Дисертантката умело аргументира идеите и практиката на Ситуационисткия интернационал по отношение на обществото на зрелището на Ги Дебор, както и на фона на симулакрума на Жан Бодрийяр. Тя подчертава, че ситуационизмът се стреми да преодолее както обществото на зрелището, така и симулакрума, при което двата термина не са синоними, а взаимно се допълват и описват различни фази на капиталистическата формация. Също така дължимо внимание е отделено на разликата между пост-модернизма и мета-модернизма във връзка с течението на ситуационизма. Отново с оглед на диалектиката много добре е показано, че при пост-модернизма противоположностите се намират в баланс, което е вид релативизъм, докато при мета-модернизма са в хиастично осцилиращо напрежение, навеждащо на мисълта за състояние на нивото на логиката на същността.

След казаното дотук, бих искал да препоръчам на дисертантката да подготви труда си за публикация във вид на монография. При преработването

на текста, тя вероятно ще развие интересната и много обещаваща част от дисертацията за цифровата култура и за функцията на катастрофичните въображаеми образи във виртуална среда—темата за мемовите и за жетоните, неподлежащи на замяна. Това би й дало възможност да надхвърли класическата концепция за отчуждението, реификацията и стоковия фетишизъм на реалния производствен капитализъм, да разгледа тематиката от позицията на субектния фетишизъм според Зигмунт Бауман, както и да се опита да постави възгледите и практиките на Ситуационисткия интернационал в контекста на фикционалния финансов капитализъм в епохата на пост-консуматорското общество.

В заключение бих искал да изкажа убеждението си в значимите академични достойнства на дисертацията и поради това да призова уважаемото научно жури да гласуваме за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Наталия Атанасова.

11.06.2024 г.

Подготвил становището:

/проф. дфн Александър Л. Гънгов/